

DÁROGIELAS JORGALUVVON MINI MENTÁLALAŠ STÁHTUS ÁRVVOŠTALLAN (MMSE-NR3)

Carsten Strobel ja Knut Engedal, 2016 (odasmahttojuvvon, 2018). Kristine Gaup Grønmo/Šelgon-Juhána Ristiinná (Sámi álbmoga buhcciidruvttuid ja ruoktobálvalusaid ovdiddanguovddás Finnmárkkus) ja Britt Kirsti Johansen (Guovdageainnu suohkan) leaba fágalaččat bargan ja heivehan sámi diliide. Inger Måret Anne Eira lea jorgalan sámegeilli

Pasieanta (PAS)/riegádandáhton: _____ Giella/dulka: _____

Skuvlavázzin/oahppu/galle jagi: _____ Ámmát: _____

Gullu/guldalanbierrgas: _____ Oaidnu/čalbmeláset: _____

Teastaláidejeaddji (TL): _____ Dáhton/dii: _____ Geahččalanbáiki: _____

Lea go PAS ovdal geahččaluvvon MMSE-NR:in? li Juo ➔ Goas/gos/bargobihtáčoahkki nr./boađus: _____

Doaimman- ja bohtosiid rehkenastin rávvehus

Screening-teasta MMSE-NR geavahuvvo kognitiiva čielggadeapmái ja mannolatdárkkisteapmái demeanssa, vuoinjaščaskkástaga ja eará dávdmaid oktavuodas mat váikkuhit kognitiiva doibmii, ja árvvoštallat divššu ávkki, kognitiiva heivvolašvuoda biilavuodjimii jna. Dušše teasta ii leat doarvái diagnostiseret demeanssa. Diagnosa-eavttut demensii fertejit ollašuvvon. MMSE-NR lea lassin eará čielggademiide, nu go somáhtalaš iskkademiide, dálkasguorahallamiidda, kompareanta-jearahallamiidda (ee. jearaldagat šlájá/mannolaga/bisttu birra vejolaš kognitiiva maŋosmannamis ja ADL-doaimma rievdamis) ja mielladii árvvoštallamiidda. MMSE-NR:is sáhtá leat váttis čájehit eksekutiiva maŋosmannama, omd. vuoinjaščaskkástaga maŋjel ja fronto-temporála demeanssa oktavuodas. Bohtosat ja kvalitatiiva doaimmaheapmi sáhtá rievddadit ággis áigái mánggaid psykiátralaš ja somáhtalaš dávdadilálašvuodaiguin: muhtomin leat doaimmaheapmi ja bohtosat buoret, nu go deprešuvnna dahje deliriuma dálkkodettiin, dahje heajut nu go progredierejeaddji demeanssa oktavuodas.

TL berre leat oahpahuvvon atnit MMSE-NR ja dovdat manuála sisdoalu (geahča www.aldringoghelse.no). Čađaheapmi mii ii čuovo njuolggadusaid mat gusket doaimmaheapmái, čuovvovaš gažaldagaide ja bohtosiidda, sáhtá miellddisbuktit beare alla dahje vuollegis bohtosiid. Dat sáhtá váikkuhit čielggadeapmái, konklusuvdnii, čuovvuleapmái ja dálkkodeapmái. Dan dihte galggat čuovvut standardiserejuvvon bagadeami juohke áidna bargobihtás ja galggat doahhtalit manuála ja skovi njuolggadusaid. Jus PAS ii máhte sámegeiela bures ja sus lea eará eatnigiella go sámegeiella, de galggat geavahit fágaoahppan dulka (ii fulkkiid) ja giellaheivehuvvon stimulus-árkka 18. bargobihtás.

Čađat teastta guovttá oapmahaččaid haga. Jáddat mátketelefovnnaid. Fuolat ahte PAS atná čalbmelásiid/guldalanbierrgasiid dárbbu mielde. Muittut maid, jus orru dárba, atnit daid testedettiin. Váruht ahte PAS ii oainne bohtosiid ja vástádusmolssaevttuid skovis. Loga buoiddes teavsta jitnosit, njozet ja čielgasit. Jeara buot gažaldagaide, maiddá jus PAS lea vástidan jearaldat-lađđasiid ovdalis eará jearaldagaide oktavuodas. Buot bagadallan sáhtá gearduhuvvot, earret go spesifiserejuvvon ráddjehusat 12. ja 17. bargobihtáin. Ale veahket bargobihtáid čoavdit ja ale mital lea go vástádus riehta vai boastut. Čále juohke vástádusa buot jearaldagaide sánis sátnái, PAS sáhtá iežas iniciatiivvas divvut vástádusa čađahettiin. Jus leat mángga vástádusa ovttá jearaldahkii, de ferte PAS válljet guđemuš vástádusa vuodul galgá addit čuoggáid. Jus PAS:s leat váttisvuodát addit áššáigullevaš vástádusaid njálmmálaččat, omd. afasiija dahje eará hupmanváttisvuodáid oktavuodas, siđa PAS geahččalit čállit vástádusa sierra árkii. Jus dan ii ge sáhte čađahit, ane heivehuvvon MMSE-NR cuoigunárkka guoskevaš orienterenbargobihtáide. Bija ruossa «0»-ruvttui go vástida boastut ja «1»-ruvttui go vástida riehta. Ale goassege atte ½ čuoggá. Jus PAS ii oro máhttime ovttá dahje eanet bargobihtá, movttiidahte goitge geahččalit. Gearddut ávžžuheami jus lea dárbbaslaš. Jus PAS ii sáhte testejuvvot ovttá bargobihtás doaimmashehttejumi geažil mii ii leat kognitiiva, čáles manne ja bija rieggá «0»-ruvttu birra. Válde goitge bargobihtá mielde oppalašbohtosiid, go oppalašboađus galgá addojuvvot čuoggáiguin 30 čuoggás (ii leat omd. lohpi addit 23 čuoggá 25 čuoggás).

Go ođđasis teste: Vai oahppan-effeakta unnu ovdalaš testemis, lonut rievttis bargobihtáčoahkkái (sátničoahkit ja álgologut) nu go spesifiserejuvvon 11.-13. bargobihtáin.

Vuollegis ahki ja alla oahppu addá dávjjit buoret bohtosiid, nu maiddá testen mii čađahuvvu dakkár birrasiin mat leat oahppasat PAS:i báikeorienterenbargobihtáid dihte. Čáliis fáktoriid mat sáhttet váikkuhit čađaheapmái negatiivvalaččat, nu go unnán skuvlavázzin dahje ii leat vázzán skuvlla, alla ahki, heajos oaidnu/čalbmeláset váilut, heajos gullu, heajos beavemokta, bákčasat, unnán ángirušša bargobihtáiguin, váibbasvuotta, afasiija, lohkan- ja čállinváttut, dyskalkulija, eahpekognitiiva doaimmashehttejumi, čállin/tevden dainna gieđain mainna ii láve (omd. ástandávdda dihte), gárrenmirkkut (maiddá alkohola), fáhkka somáhtalaš dávda, deprešuvnna, heajos sámegeiela máhttu, hušša ja testenballu. Dálkkas-effeavttat sáhttet maid muhtomin váikkuhit bohtosiidda negatiivvalaččat/positiivvalaččat ja dat gáibida sierra árvvoštallama. Oppalaš boađus iešalddis ii mital spesifiikka kognitiiva maŋosmannama surggiid birra mat sáhttet leat áigejuovdilát diagnostalaččat ja klinihkalaččat. Čále danne maid journálii mearkkašahti čađaheami birra (guhká ádjána, mángii divvu jna.), ja makkár bargobihtáid PAS ii máhte. Čađaheami boađusprofiila ja kvalitatiiva árvvoštallan sáhtá maid dasa lassin mitalit kognitiiva reastaresurssaid birra ja buhtadeaddji hálldašanstrategiijaid birra mat sáhttet leat ávkkálaččat go galgá aktivitehtaid ja ovttasdoaimmaid heivehit.

MMSE-NR3 bohtosiid rehkenastin.

Deavdde journálii bargobihtáčoahkiid (sátničoahkiid ja álggahannummáriid 11.-13. bargobihtáin) maid odne leat atnán: 1 2 3 4 5

KOMMENTÁRAT SPESIFIHKKA BARGOBIHTÁIDE		
Orienteren	(1.-10. bargobihtá)	/10
Dakkaviđe geardduheapmi	(11. bargobihtá)	/3
Rehkenastit bajil	(12. bargobihtá)	/5
Maŋiduvvon geardduheapmi	(13. bargobihtá)	/3
Giella ja práksisa	(14.-19. bargobihtá)	/8
Figurkopieren	(20. bargobihtá)	/1
Oppalaš boađus		/30

28.11.2019 Designa: Katinka Ödner

Árvvoštalat go don TL ahte ovttasbargu/bargomokta/árgiruššan lei alma mearkkašumiid haga? Juo In Eahpesihkar

Árvvoštalat go don TL ahte áicilvuotta/dihtomielašvuodadassi/gozusvuotta lei alma mearkkašumiid haga? Juo In Eahpesihkar

Jus boađus árvvoštallojuvvu eahpedohkálaš, čále ákka(id): _____

Fuomášumit (láhtten, atnán cuoigunárkka, dálkasat [maiddá jus hejot lea doahhtalan dálkasiid] mat sáhttet váikkuhit kognitiiva doibmii, vajálduhtán čalbmelásiid/guldalanbierrgasa jna.): _____

Álgge jearaldagain: **Lea go du mielas dus hedjonan muitu dan ektui movt ovdal lei?** Lea li leat Eahpesihkar
Mun áiggun dál jearrat dus moadde jearaldaga maid vuodul mii earret eará iskat muittu. Vástit nu dárkilit go sáhtát.

ORIENTEREN

Geahččal váruhit ahte PAS ii ane veahkkeneavvuid: geahččá olggos láseráigge (jahkeáigodat, mánnu, báiki, geardi), atná kaleandara, aviissa, gohččunreivve (jahkelogu, mánu, vahkkologu, dáhtona, báikki), geahččá dáhtona diimmus, mátketelefovnas, jna. Bija gierddu válljejuvvon báikemolssaeavttuide 8. ja 9. bargobihtáin.

1. Mii lea du riegádandáhton? Beaivi, mánnu ja jahki ferte leat riehta vai oažžu čuoggá. _____ 0 1
 (Jus PAS dajai dušše oasi iežas riegádandáhtonis, daja: **Daja olles riegádandáhtona beaivvi, mánu ja jagi.**)

2. Man boaris leat don? (Jus PAS dadjá dušše riegádandáhtona, daja: **Mun oaivvildin, galle jagi don leat?**) _____ 0 1

3. Mii dál lea jahkeloguid? Atte čuoggá dušše olles jahkelogu ovddas mas leat 4 logu. _____ 0 1
 (Jus PAS dajai dušše dan 2 mañemus logu, daja: **Daja olles jahkelogu buot loguiguin. Mii lea olles dán jagi namma, eambo go...** [gearddut loguid maid PAS dajai]?)

4. Mii dál lea jahkeáigodagaid? Váldde vuhtii dálkki ja geográfalaš diliid go attát čuoggáid (geahča manuála) _____ 0 1

5. Mii dál lea mánuid? Atte čuoggá dušše rievttis mánu nama ovddas, ii fal mánu nummára ovddas. _____ 0 1

6. Mii dál lea beivviid? Atte čuoggá dušše rievttis vahkkobeavvi nama ovddas. _____ 0 1

7. Mii dál lea dáhtoniid? Atte čuoggá jus beavvi dáhton lea riehta, beroškeahhtá jus mánnu dahje jahki lea boastut. _____ 0 1

8. Mii dá lea gávpogiid/suohkaniid/giliid (dahje nu) gos moai dál letne (dahje: man lahkosis moai letne dál)? _____ 0 1

9. Mii dá lea báikkiid/buohcciviesuid/buhcciidruovttuid (jna)? (dahje: Gos moai letne dál?) _____ 0 1

10. Gallát gearddis moai letne dál? Jeara jearaldaga de maid jus visttis lea dušše okta geardi. _____ 0 1

Muhtin visttiin mat leat vilttiin, sáhttet leat mánga rievttis vástádusa mat addet čuoggá ovttá gearddi ovddas (omd. geallir, 1. geardi ja 2. geardi), mii vuolgá das makkár uvssa čađa PAS bodii sisa. Atte maid čuoggá jus PAS:s lea eará eatnigiella, ja jus iežas giela mielde, dadjá sámegiellii ahte 1. geardi lea vuodđogeardi (stuen [dánskagiella], ground floor [eanjalasgiella], ja seamma eará gerddiide (sámegielat 2. geardi: 1. sal [dánskagiella], first floor [eanjalasgiella].)

DAKKAVIDE MUITTOHALLAN

Lonut rievttis sátnegihpuide unnidan dihte oahppan-effeavtta ovddit testemiin: Go PAS testejuvvo 2. háve de galggat atnit sátnegihpu 2 (dáhkki-banána-nállu), 3. háve anát sátnegihpu 3 (sákta-lámpá-fanas) jna., 6. háve anát fas sátnegihpu 1 odđasis, 7. háve anát sátnegihpu 2, jna. Bija gierddu otná sátnegihpu birra.

11. Mun dajan dál 3 sáni maid don galggat geardduhit, mañjel go lean dadjan buot dan 3 sáni. Galggat geahččalit muitit daid, go mun boadán jearrat daid birra veaháš mañjelaš. 1 sek boddu gaskal juohke sáni maid galgá oahppat.

Sánit maid galggat dadjat leat: ..... (1 sek), ... (1 sek), ... (1 sek). **Leage buorre!**

Gearddut olles sátnegihpu dassázii go PAS geardduha buot 3 sáni ovttá geahččaleamis. Eanemusat 3 ovdanbuktima. Atte čuoggáid dušše rievttis sániid ovddas 1. ovdanbuktima mañjel, de maid jus leat sánit mat sulastahttet (omd. heajos gulu dihte: dálle go galgá leat nállu, gussa go galgá leat bussá). Dat ortnetvuorru movt PAS dadjá sániid, ii mearkaš bohtosiidda maide. Galle ovdanbuktima: _____

Sátnegihppu (nr. 1-5) mii odne geavahuvvui: 1   2   3   4   5

Sánit maid galggat geardduhit leat...	Stuollu	Dáhkki	Sákta	Bussá	Girdi	_____ 0 ☐ 1 ☐
	Oarri	Banána	Lámpá	Aviisa	Eappel	_____ 0 ☐ 1 ☐
	Toga	Nállu	Fanas	Lávki	Skuovva	_____ 0 ☐ 1 ☐

3 geardduheami dahje 3 ovdanbuktima mañjel, daja: **Muitte daid sániid, go mun boadán dus jearrat mat dat ledje dás mañjelaš.**

REHKENASTIT BAJIL

Lonut rievttis álggahanlohkui go odđasis testet: 2. háve álggát loguin 50 jna., 6. háve álggát loguin 80 odđasis, 7. háve 50, jna. PAS ii oáččo atnit bliántta ja báhpira, muhto sáhtta, iežas iniciatiivvas lohkat suorpmaiguin. Atte čuoggá go vástádus lea minus 7 ovddit logus, beroškeahhtá lei go ovddit vástádus riehta vai boastut.

12. Dál ges bajil rehkenastin. Mii lea ... minus 7? Ovdal 1. subtraherema (láhppit 7 álgologus), de sáhtát geardduhit olles bagadallama. (Jus PAS orru lohkame ahte son ii máhte bajil rehkenastit, movttiidahte su goit gegeahččalit.) Njuolga mañjel lohkovástádusa, daja: **Joatkke láchppimis 7, dassázii go dajan bisán.** 1. subtraherema mañjel sáhtát dušše geardduhit bagadeami ahte galgá láchppit 7, muhto ii leat šat lohpi muitalit álggahanlogu, ii ge dan man guhkás PAS lei ollen. 2. subtraherema mañjel ii ge leat lohpi muitalit man olu PAS galggai láchppit (-7). Čális lohkovástádusaid ja man olu PAS gesii (-), dahje lasihii (+).

Álggahanlohku (nr. 1-5) mii odne geavahuvvui: 1   2   3   4   5

Álggahanlohku: Mii lea ... minus 7?	80	50	90	40	60	PAS lohkovástádus: _____	-7 = 1 čuokkis PAS láchpii (-) dahje lasihii (+). ----- 0 ☐ 1 ☐
Joatkke láchppit 7, gitta dassázii go dajan bisán. →	73	43	83	33	53	_____	----- 0 ☐ 1 ☐
Go lea dárbu, daja: Ja nu ain.	66	36	76	26	46	_____	----- 0 ☐ 1 ☐
Go lea dárbu, daja: Ja nu ain.	59	29	69	19	39	_____	----- 0 ☐ 1 ☐
Go lea dárbu, daja: Ja nu ain.	52	22	62	12	32	_____	----- 0 ☐ 1 ☐
Go lea dárbu, daja: Ja nu ain.	45	15	55	5	25	_____	----- 0 ☐ 1 ☐

Mañjel go 5 háve lea subtraheren (dahje unnit lohkovástádusaid jus ii gárven bargobihtá), daja: **Buorre, dat doallá. Loga dál mañnos guvlui 100 rájes, ná: 100, 99, 98, jna. dassázii go dajan bisán. Leage buorre!** Sullii 30 sek mañjel, daja: **Buorre, dat doallá.** Ane álo bargobihtá vai sollet nohkka guhká, sihkarastin dihte ahte kártet albma guhkesáiggemuittu ovdalii go bargomuittu 13. bargobihtás. Sollenbargobihtás eai addojuvvo čuoggát, muhto čális jus leat váttisvuodát lohkat mañnos guvlui, go dat sáhtta muitalit juoidá mii lea klinihkalaččat áššáigullevaš.

MADIDUVVON MUITTOHALLAN

13. Mat ledje dat 3 sáni maid sihten du muitit? Ale veahket čoavddasániin, bija gierddu otná sátnečoahki birra.

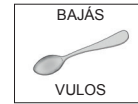
Sátnečoahkki (nr. 1-5) adnojuvvon odne:

	1	2	3	4	5		
Stuollu	Dáhkki	Sákta	Bussá	Girdi		_____	0 ☐ 1 ☐
Oarri	Banána	Lámpá	Aviisa	Eappel		_____	0 ☐ 1 ☐
Toga	Nállu	Fanas	Lávki	Skuovva		_____	0 ☐ 1 ☐

Jus PAS eahpida lei go okta sátni mielde, siða PAS válljet. Jus PAS dadjá rievttis sáni, muhto de fas čuoččuha ahte sátni liikká ii lean mielde, atte 0 čuoggá. Jus lohká eanet go 3 sáni, siða PAS válljet guđemuš 3 sáni galget leat vástádussan, atte čuoggáid dušše daidda. Ortnetvuorru movt PAS dadjá sániid, ii mearkkaš bohtosiidda maidege. Atte čuoggáid dušše go riehta geardduha sániid otná sátnečoahkis. Sániit mat leat sáni fuolkesániit, goallossániit mat sisttisdoallet dan dihto sáni, mánggaidlogu hápmi, synonymat, ođđasisčállin: stuolut, skiipa, busi, cieban, toga-bána, lokomotiiva jna. eai atte čuoggáid. Jus PAS dajai dakkaviđe geardduheamis sáni mii lea gullat sullii seammalágan (omd. gullanválttisvuodaid geažil: dálle go galgá leat nállu, gussa go galgá leat bussá), ja manjduvvon geardduheamis fas geardduha seamma sáni, de oažžu čuoggá das.

NAMMADEAPMI

Testema ja ođđasis testema oktavuodas galgat geavahit dušše stimulus-árkkaid main leat ivnnit ja main lea baste ja veažir, eai ge goassege eará objeavttat. Molssaevttolaš vástádusat mat addet čuoggáid: sániit main lea baste, omd. borranbaste/plastihkkabaste, sániit main lea firon, omd. buvro-firon, sániit maid lea guksi, omd. buvroguksi, sániit main lea veažir, omd. snihkkárveažir.

14. Mii dán namma lea? Čájjet stimulus-árkka, cuige basttii. _____ 0 1

15. Mii dán namma lea? Čájjet stimulus-árkka, cuige veahčirii. _____ 0 1

FRÁSAGEARDDUHEAPMI

16. Gearddut dán fráasa sánis sátnái dál (daja čielgasit): «**Doppe bossu maid okta bieggá**». (Jus lea dárbu, dajai: **Álgge dál.**)

Atte čuoggá *dušše* go olles fráasa geardduhuvvo riehta 1. ovdanbuktima manjel mas leat *buot* 6 sáni riehta manjalagaid. Dohkket suopmanerohusaid. Jus PAS ii gearddut fráasa riehta, atte 0 čuoggá ja daja fráasa eanemusat 2 geardde vel. Galle ovdanbuktima: _____

Doppe bossu maid okta bieggá _____ 0 1

3-LAÐAT GOHČČUN

Bija A4-árkka beavdá lagabui TL go PAS, nu ahte árkkas lea oanehis bealli PAS guvlui. Vai PAS ii álgge ovdal go olles bagadallan lea čađahuvvon, de TL dolle iežas gieđa árkkas nala dassáži go lea čađahan olles bagadallama. 1 sek boddu gaskal juohke lađđasa. Atte 1 čuoggá juohke oassedahkui mii čađahuvvo riehta.

17. Guldal dárkilit, go mun áiggun du sihtat dahkat 3 dingga mearriduvvon ortnetvuorus. Álgge easkka go olles instruksuvdna lea addojuvvon. Leat go gearggus? Bagadala buot oassedaguid oktanis ja *dušše ovtta háve*: **Váldde dán árkkas dušše ovttain gieđain** (1 sek), **máhcas árkkas guovdu dušše oktii, ovttain dahje goappaš gieđaign** (1 sek), ja **atte árkkas munnje** (1 sek). **Leage buorre!**

Váldá árkkas *dušše ovttain gieđain* _____ 0 1

Máhcasta árkkas gasku *dušše ovtta háve* (ovttain/goappaš gieđaign, máhcci ii dárbbas leat juste gasku) _____ 0 1

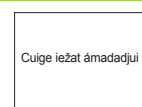
Addá árkkas TL:i (oažžu maid čuoggá jus árka biddjojuvvo beavdde nala čielgasit TL ovdabeallai) _____ 0 1

LOHKAN

18. Dál mun áiggun ahte don dagat nu movt árkkas čuožžu. Čájjet stimulus-árkka dan botta go attát instruksuvnnaid.

PAS ferte cuiget iežas ámadadjui vai oažžu čuoggá. Jus PAS ii cuige iežas ámadadjui, gearddut bagadallama eanemusat 2 geardde vel. Buot 3 ovdanbuktima addet vejolašvuodaid oažžut čuoggá. Galle ovdanbuktima: _____

Cuige iežat ámadadjui (PAS sáhtá atnit ovtta dahje goappaš gieđaid) _____ 0 1

CEALKKARÁHKADEAPMI

Bija skovi mii lea boahnte siiddus njuolain (↓) PAS guvlui. Atte PAS:i bliántta.

19. Čále cealkaga* mas lea oaivil dákko. Cuige **X** bajimusas skovis boahnte siiddus. _____ 0 1

Jus PAS čállá dušše ovtta sáni, omd. imperatiivahámi nu go «Bora», subjeavtta nu go «Borga» dahje nama, daja: **Čále olles cealkaga.** Jus PAS ii čále maidege dahje čállá cealkaga/frása maid ovdalaččas lea ožžon, omd. «Cuige iežat ámadadjui», daja: **Čále cealkaga maid ieš ráhkadat.** Jus PAS ii dál ge čále, daja: **Čále cealkaga juoga man birra mii dán lanjas lea.**

*Sáhtá leat sámeigillii dahje eatnigillii. Vai oažžu čuoggáid de ferte cealkagis leat oaivil, muhto das ii dárbbas leat objekta ja muhtomin ii subjeakta, ii ge vearba. Geahča manuálaovdamearkkaid. Stáven- ja grammatihkalaš boasttuvuoddat eai mearkkaš bohtosiidda maidege. Atte čuoggáid gažaldatcealkagiidda jus eavttut muđui leat ollašuvvon.

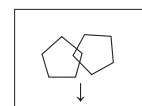
FIGURKOPIEREN

Bija figurárkka rievttis guvlui (njuola [↓] PAS guvlui) boahnte siiddu bajimus oasi badjel (dan cealkaga badjel maid PAS čálii). Bija sihkkungummi báldii (ii galgga geavahuvvot linjálán). Figurárka galgá orrut rievttis guvlui dassáži go PAS lea ollásit geargan (dát ii leat muitinbargobihtá).

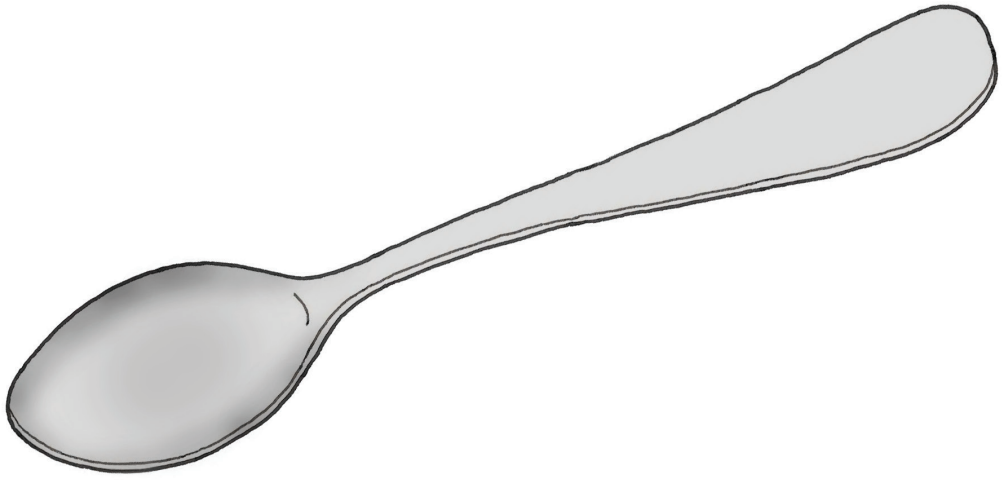
20. Kopiere figurrra nu dárkilit go máhtát dákko. Cuige vuolemus oassái skovvá boahnte siiddus.

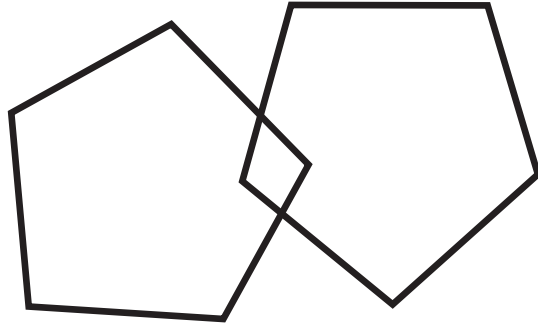
Sáhtát atnit sihkkungummi. Ane buori áiggi. Daja go leat geargan. _____ 0 1

Atte čuoggá go viđačiegagat leat latnjálagaid ja ráhkadit njealječiegaga: 5-4-5. Jus 5-4-5 gáibádus lea devdojuvvon, de ii mearkkaš bohtosiidda maidege gokko dat leat latnjálagaid, ja jus daid gaskkas lea sturrodaterohus, jus dat leat jorahuvvon dahje lea sturrodaterohus gaskal figurrra ja kopijja. Geahča manuálaovdamearkkaid. Jus PAS ii leat duhtavaš čađahemiin, ja dat lea boastut (gč. 5-4-5), siða PAS divvut dahje ođđasis tevdnet figurrra. Eanemusat 3 geahččaleami. Atte čuoggá buoremus geahččaleapmái. Jus TL ii leat sihkar ahte leat go eavttut oažžut čuoggá devdojuvvon (gč. 5-4-5), de siða PAS tevdnet figurrra ođđasis.

X

Cuige iežat ámadadjui